

vječnosti, dotle cvjetovi, sječeni peteljki i krunica, rezani u svom rastu, pripadaju krhkosti trenutka. Ali apstraktna podloga na kojoj se cvjetovi nalaze podloga je bezvremena; tako se na plakatu zbivaju tri vremenska obrata: iz trajnosti u trenutačno i iz trenutačnog u bezvremeno.

Oblikovna raznorodnost secesije, koja je ponekad dovodila u pitanje čak i mogućnost njezina definiranja u smislu stila, proizlazi upravo iz tog temeljnog stava odbijanja svake isključivosti, odbijanja dogme bilo koje vrste. Tako se negacija pojavljuje kao prvi ujedinjavajući element: negacija zatečenog svijeta, što znači i njegove zatečene interpretacije. U tome smislu secesija je učinila s impresionizmom ono što je manirizam učinio s renesansom: odbivši uopće kategoriju dosezanja vidljiva svijeta, razorila je dosegnuti svijet.

Negacija jednoznačnosti rastvara pitanje ovladavanja mnogoznačnim: odbijanje iluzioniranja i imitacije zahtijeva oblike oslobođene za sugeriranje i maštu. I za manirizam i za secesiju put prema mnogoznačnom obliku bio je put apstrahiranja, te odatle težnja za stilizacijom na svim stupnjevima vidljivog, od prostora do linije. No kako je kretanje u temelju mnogoznačna svijeta, tako ono određuje i karakter te stilizacije: i u krajnjemu njezinu vidu — ornamentizmu kompozicije — javlja se gradbeni element krivulje, organski znak kretanja i rasta. »Ornament je rođen iz želje da naša mašta djeluje izvan čiste i jednostavne imitacije prirodnih predmeta... Ono što obilježava krivulju jest nezavisnost njezina poteza koji je podvrgnut isključivo mašti...« — piše u svojoj »Metodi ornamentalne kompozicije« secesijski slikar, grafičar, dizajner i arhitekt Eugène Grasset.

To što secesija svoj apstrahiran i stiliziran oblik tretira prvenstveno kao znak, nesumnjivo je uje-

tovalo sklonost prema području znaka kakav je slovo. Odatle veliko zanimanje za plakat, za opremu knjige, odatle bogato nasljeđe ovoga razdoblja upravo na polju grafičkog dizajna. Znatno dio kielske izložbe sačinjavali su izvanredni primjeri s toga područja, od kojih bi se neki ravnopravno uklopili u sferu »vizuelne poezije«.

I secesijska slika u najužem smislu riječi zapravo je p i s a n a s l i k a, početni zapis koji usmjerava daljnji proces razrješavanja u mišljenju i reagiranju. U toj svjesnoj namjeri može se prepoznati prethodništvo stanovitim zahtjevima i postupcima suvremene »konceptualne umjetnosti«.

Ovo razdoblje kojemu se osporava drama i koje se smatra razdobljem sretne površine, nosi dramu u dubini svoje dijalektičke strukture: to je doba djelatne sumnje i u tome smislu možda najmanje samozadovoljno vrijeme ovoga stoljeća. A njegov veliki napor za sintezom — kakav se očitovao i u zamisli kielske izložbe — upravo iz svoje dubine, a ne iz svoje površine ostavlja poruku ovome našem vremenu.

osmi kongres saveza likovnih umjetnika jugoslavije

mladenka šolman

U Zagrebu je 6—8. studenoga 1970. održan VIII kongres Saveza likovnih umjetnika Jugoslavije. Prvi dan kongresa uglavnom je protekao u podnošenju iscrpnog izvještaja Predsjedništva Saveza, koji se odnosio na rezultate rada i probleme Saveza između dva kongresa. Izvještaj je podnio generalni sekretar Predsjedništva Radenko Mišević.

Referat i diskusija otvorili su mnoga pitanja na koja je trebalo dati relevantne odgovore. Jedno od njih je pitanje samoupravljanja u sferi umjetničkog djelovanja. Kako je tu riječ o specifičnoj sferi djelovanja, i forme samoupravljanja u njoj su specifične, štoviše, mnogo složenije nego u nekim drugim oblastima društvenog života. Nagomilana pitanja koja se tiču materijalnog položaja umjetnika, odnosa umjetnik—društvo i specifičnosti njegovog rada, koje nije moguće rješavati metodama proizvodno-tržišnih odnosa, traže revalorizaciju sadašnje situacije i iznalaženje specifičnih mehanizama koji bi stvarali i reproducirali bazične društvene potrebe za umjetničkim djelom, a time i uvećavali dignitet umjetnika i njegova rada. Tražio se i veći utjecaj umjetnika u

muzejima i galerijama, koji, kako se isticalo na kongresu, često manipuliraju njihovim djelom, naglašavala se potreba za užom suradnjom s kritikom koja je dosada kotirala kao zaseban i u sebi zatvoreni svijet, zatim za mrežom organiziranih prodajnih galerija, isticana je potreba za sintezom umjetnosti koja podrazumijeva, u okviru investicija, fiksiran postotak za likovno djelo u opremi objekta, dakle, deseci i deseci pitanja zanimljivih i urgentnih za iznalaženje odgovora.

Izražena je zatim nužnost da se u procesu decentralizacije društvene moći i njenog prenošenja na republike i općine nastoji, radi demokratizacije tih centara, postići jače integriranje predstavnika neposrednih stvaralaca jer »fondovi za kulturu postaju mjesta gdje se vodi politika i gdje se odlučuje«, pa bi se tako onemogućila njihova birokratizacija odlučivanjem u uskom, zatvorenom krugu. Drugog dana zasjedanja Kongres je u prijepodnevnom dijelu nastavio rad u ovim komisijama:

- a) Sloboda i samoupravljanje u likovnoj umjetnosti
- b) Međurepublička i međunarodna suradnja
- c) Materijalni položaj likovnih umjetnika
- d) Statutarna komisija da bi poslije podne bio podnesen izvještaj o radu i zaključcima svake komisije.

Valja navesti najvažnije momente zaključaka spomenutih komisija. U zaključcima Komisije za slobodu stvaralaštva i samoupravljanje između ostalog stoji:

Likovni umjetnici osjećaju punu odgovornost za svoje umjetničko stvaralaštvo, za kreiranje umjetničke politike, koja treba da od-

govara stanju u likovnoj umjetnosti kod nas, pa prema tome traže izravno sudjelovanje u profiliranju likovne fizionomije jugoslavenske umjetnosti. Jugoslavenski umjetnici, svjesni svojih obaveza i prava, na VIII kongresu Saveza likovnih umjetnika Jugoslavije održanom u Zagrebu 6, 7. i 8. studenog, odlučuju:

Da na osnovi svojih ustavnih prava kao proizvođači budu zastupljeni u svim savjetima, organizacionim odborima, žirijima, republičkim i gradskim fondovima za financiranje kulturnih djelatnosti i ustanovama koje se bave likovnom politikom, propagiranjem likovne umjetnosti i stimuliranjem stvaralaštva.

Broj predstavnika Udruženja likovnih umjetnika u spomenutim tijelima, koja odlučuju o položaju likovnih umjetnika i umjetnosti, treba da bude najmanje 50% od ukupnog broja biranih članova.

Kongres je odlučio da nijedna likovna manifestacija ne može biti održana ako ne budu, osim sredstava za provođenje programa, osigurana i sredstva za stimuliranje stvaralaštva i o tome obaviješteni zainteresirani umjetnici i udruženja.

Zaključci komisije za međurepubličku i međunarodnu suradnju odnose se na izložbenu aktivnost (tipove izložbi i načine razmjene), osnivanje stalnih prodajnih galerija u republičkim centrima, na zahtjev da organizaciju Trijenala jugoslavenske likovne umjetnosti treba povjeriti Savezu udruženja likovnih umjetnika i da u izvršnim odborima kulturno-prosvjetnih zajednica polovica članstva bude iz redova neposrednih stvaralaca. Pitanja šireg društvenog značenja djelovanja umjetnika, njihova položaja, kao i međurepubličke i međunarodne suradnje trebalo bi razraditi na platformi jasno zacrtanog programa Kulturno-prosvjetne zajednice Jugoslavije.

Problemi materijalnog položaja likovnih umjetnika, ateljea, stanova, izlaganja, odnosa organizator iz-

ložbe — izlagač, namjenskih postotaka u investicijama za likovnu opremu prostora, socijalnog osiguranja, poreza, carina — dobili su definiran oblik u zaključcima Komisije za materijalni položaj likovnih umjetnika.

Najdalekosežnije i na Kongresu najvažnije komentirane bile su predložene promjene Statuta Saveza likovnih umjetnika Jugoslavije. Taj je prijedlog formulirala delegacija ULUH-a konstatirajući: »da sadašnji Statut Saveza ne odgovara našem današnjem razvitku samoupravnih odnosa i da bi ga trebalo uskladiti s našim današnjim društveno-političkim razvojem, odnosno razvojem samoupravnih odnosa, da promjene nastale u društvu nađu svoj odraz i u samom Statutu«. Najbitnije promjene u Statutu, koje je, kako smo naveli, predložilo Udruženje likovnih umjetnika Hrvatske, jesu:

1. Savez nije više Savez likovnih umjetnika, nego Savez udruženja likovnih umjetnika.
2. Kongres ne bira posebne organe Saveza, nego Predsjedništvo Saveza sačinjavaju: predsjednici i sekretari republičkih, odnosno pokrajinskih udruženja i još jedan njihov predstavnik. Znači, ukupno tri iz svakog udruženja.
3. Savez nema stalnog sjedišta, nego se sjedište Saveza mijenja i svake druge godine prelazi u glavni grad jedne od socijalističkih republika ili pokrajina, prema dogovoru Predsjedništva ili po abecednom redu republika.
4. Predsjednik, potpredsjednik i sekretar republičkog ili pokrajinskog udruženja, gdje se nalazi sjedište Saveza, istodobno je u tom razdoblju od dvije godine predsjednik, potpredsjednik i sekretar Saveza udruženja likovnih umjetnika Jugoslavije.

5.

I na Predsjedništvu i na Kongresu glasa se po principu: jedno udruženje — jedan glas. Kod izmjene Statuta i kod usvajanja Poslovnika potrebna je jednoglasnost.

6.

Ukida se funkcija Umjetničkog savjeta Saveza, a Predsjedništvo odlučuje kada će pozvati predstavnike republičkih i pokrajinskih umjetničkih savjeta da koncipiraju odgovarajuću izložu ili da rješavaju druge umjetničke probleme.

7.

Uz Predsjedništvo postoji i Sekretarijat, odnosno tajništvo Saveza i sekretar Saveza, a zatim sekretari republičkih odnosno pokrajinskih društava likovnih umjetnika, čiji je zadatak da provode odluke Predsjedništva.

Materijalno izdržavanje Saveza pada na teret republičkih i pokrajinskih udruženja, a prema dogovoru s Predsjedništvom Saveza.

Diskusija o iznesenom prijedlogu izmjene Statuta bila je vrlo burna. Glavne primjedbe bile su da će nastati niz formalnih teškoća sa seljenjem Saveza iz jedne republike u drugu, da je opterećenje za predsjednika jednog udruženja da obavlja i poslove saveznog, tj. općeg značaja. Izražena je bojazan u pogledu seljenja dokumentacije i arhiva, zbog moguće zbrke s mijenjanjem adresa u kontaktima s vanjskim svijetom itd., istaknuta je neopremljenost pojedinih centara da preuzmu na sebe tako odgovoran zadatak kao što su poslovi Saveza, kao i nedostatak iskustva. Zatim, što se Trijenala tiče, upozoreno je na nemogućnost da svaki centar primi Trijenale, jer naprosto nema adekvatnih prostora i sl., prevladajući ono bitno što je u svom izlaganju istaknuo Stipe Sikirica: »Naime, Savez kao organizacija od nekoliko lica koja mi biramo na četiri godine, u svakom je slučaju manji organ, manja mogućnost

predstavljanja života udruženja i svih članova, nego što bi bilo jedno zajedničko tijelo udruženja.« Međutim, takav zahtjev nije nov, jer je još na Kongresu u Budvi godine 1964. iznesen stav Društva likovnih umjetnika Slovenije i ULUH-a, da Savez treba da postane koordinaciono tijelo, a ne Savez likovnih umjetnika. Logično je da postoji veća mogućnost efikasnijeg rada kad poslove obavlja koordinaciono tijelo koje najbolje poznaje probleme i želje svoga Udruženja. Uostalom, Statut oko kojega je nastala podijeljenost i koji je uznemirio duhove nije takav novum, niti ostavlja mjesta dvosmislenostima. Sličnu »demokratizaciju« svoga statuta izvršilo je Društvo književnika prije četiri godine, a Društvo primijenjenih umjetnosti prije dvije godine. Kako se nije mogao postići sporazum o Statutu, jer je većina delegacija smatrala da ovako važnu odluku ne mogu donijeti naprečac bez konzultiranja svojih udruženja, odlučeno je da se u roku od tri mjeseca nakon primanja kongresnih materijala sazove izvanredni kongres s jedinom točkom dnevnog reda — Statut — i to u Beogradu. Nakon ostavke generalnog sekretara Radenka Miševića kongres je razriješio staru i imenovao novu upravu Saveza kojoj je zadatak da pripremi izvanredni kongres. U novu upravu izabrani su Aleksandar Prijjić (predsjednik), Sead Hasanefendić (potpredsjednik) i Stipe Sikirica (generalni sekretar).

Ipak, na samom kongresu izvršen je dio revizije starog Statuta, time što je apsolutnom većinom prihvaćen prijedlog da podružnice Kosova i Autonomne Pokrajine Vojvodine prerastu u samostalna udruženja likovnih umjetnika.

Na kongresu su, za izvanredne rezultate i djelatnost na afirmaciji jugoslavenske likovne umjetnosti, dodijeljene nagrade ovim institucijama:

Počitelj

Forma Viva (Slovenija)

Strumica (Makedonija)

Galerija portreta u Tuzli

Memorijal Nadežde Petrović — Čačak

Likovna jesen — Sombor

Plavi salon — Zadar.

Sudeći po općim diskusijama o pitanjima položaja likovnog stvaralaštva u samoupravnom društvu, a pogotovo po diskusijama o organizacionim i statutarnim promjenama ustrojstva Saveza likovnih umjetnika Jugoslavije, možemo s pravom zaključiti da je to bila manifestacija koja nije imala rutinski karakter nego je po svemu bila izraz nekih temeljnih mijena u našem društvu. Traženje novih oblika organizacije, novih formi umjetničkog angažmana, bez obzira na opreke, razlike, sporove, a ponekad i žešće nesuglasice, uvjerava nas da se i Savez likovnih umjetnika nalazi u fazi dalekosežnih promjena. Uostalom, stvaralački angažman i žestoke opreke nisu slučajne i tek onako nametnute; njihova je zasluga u tome što se iskušavaju u traženju adekvatnijih putova prema budućnosti jedne veoma značajne kulturne organizacije.